Niet intrekken ANBI-status Extinction Rebellion berust op onwil

Posted on 3 april 2025 by Wouter Roorda

Staatssecretaris Van Oostenbruggen deelde de Tweede Kamer mee dat hij de ANBI-status van Extinction Rebellion niet kan intrekken. Daarvoor moet volgens hem de wet worden gewijzigd. Maar als autoriteiten klimaatactivisten niet voortdurend de hand boven het hoofd zouden houden, dan is een wetswijziging helemaal niet nodig om de ANBI-status in te trekken.

Op 22 januari 2025 nam de Tweede Kamer een motie aan van het Kamerlid Eerdmans (JA21), waarin het kabinet werd verzocht om de ANBI-status in te trekken van Extinction Rebellion (XR). Giften aan een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) zijn fiscaal aftrekbaar.

Uiteraard mag het niet zo zijn dat van elke organisatie met wiens doelstellingen men het niet eens is de ANBI-status wordt ingetrokken. Dat was ook niet de bedoeling van de motie-Eerdmans. Die motie vraagt om intrekking omdat XR heeft bewezen dat het 'een onwettige, maatschappij-ontwrichtende en vandalistische organisatie is' en dat 'politieagenten vanwege de grote inzet van wegblokkades

door Extinction Rebellion ander belangrijk werk laten liggen en soms geen noodhulp kunnen verlenen'.

Beperkt aantal gronden voor intrekking

Onlangs berichtte verantwoordelijk staatssecretaris van Financiën Van Oostenbruggen (NSC) dat het intrekken van de ANBI-status van XR niet mogelijk is. Hij stelt dat: 'In zijn algemeenheid kan worden gezegd dat verdenkingen, niet-vervolgbare activiteiten of gedrag dat simpelweg niet aansluit bij de algemeen gangbare definitie van algemeen nut geen redenen zijn om de ANBI-status van een instelling in te trekken'. Een opsomming die nogal afwijkt van die in de motie-Eerdmans, maar ook van rechterlijke uitspraken, zoals we zullen zien.

De beslissing van de staatssecretaris is eerst ter advies voorgelegd aan de landsadvocaat. Deze onderschrijft het eerdere ambtelijke advies dat de staatssecretaris kreeg. Beide stellen dat het intrekken van de ANBI-status is gebonden aan een limitatief aantal gronden: 'Het gaat daarbij ten eerste om de situatie dat de ANBI niet langer voldoet aan de eisen die gesteld zijn voor deze status en ten tweede om een onherroepelijke veroordeling van bepaalde strafbare feiten. Bij dat laatste is door de wetgever uitdrukkelijk de afweging gemaakt dat bepaalde gedragingen niet passen bij een ANBI-status, ondanks dat instellingen een grote vrijheid hebben bij het bepalen van hun doelstellingen én de manier waarop zij deze wensen te bereiken. …. Ten derde kan grond voor intrekking bestaan indien de inspecteur gerede twijfel heeft over de integriteit.'

Over intrekking beslist dus de verantwoordelijke belastinginspecteur. Andere mogelijkheden om de ANBI-status in te trekken zijn er niet, aangezien 'het niet bij de positie van de inspecteur past om in het kader van de belastingheffing te moeten oordelen over de inhoud of wenselijkheid van de activiteiten van een ANBI'. Daarvoor zou dan de wet moeten worden gewijzigd, aldus de staatssecretaris.

Dat laatste is niet nodig in het geval van XR. Als naar de bovengenoemde voorwaarden wordt gekeken, is er nu al voldoende bewijs dat het intrekken van de ANBI-status rechtvaardigt.

Jaarlijks budget van 1 miljoen euro

XR heeft overigens zelf geen ANBI-status. Het is financieel afhankelijk van de steun van de Stichting Vrienden van Extinction Rebellion die deze status sinds 22 februari 2019 wel heeft. Deze stichting heeft als enige doelstelling om het werk van XR financieel mogelijk te maken. De reden dat XR zelf geen ANBI-status heeft, is dat met de 'Vrienden van XR'-constructie afstand wordt geschapen tussen de activiteiten van XR en de financiering daarvan, zodat eventuele schadeclaims aan het adres van XR minder kans van slagen hebben.

In een eerder artikel in *Wynia's Week* is aard en omvang van deze steunstichting alsmede het ontstaan van XR zelf al aan de orde gekomen. XR kan op veel sympathie in de media rekenen. Toch maakt het deel uit van een internationale organisatie waarvan leden in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk zijn veroordeeld tot jarenlange gevangenisstraffen wegens het blokkeren van, inderdaad, snelwegen. Ook bleek dat de belangrijkste donateurs van XR hun geld verdienen met beleggingen in aardolie, luchthavens en vliegtuigbouwer Airbus.

De Stichting Vrienden van Extinction Rebellion wordt voor driekwart gefinancierd met giften van particulieren. Substantiële bedragen komen ook binnen via giften van organisaties als Oxfam Novib, Greenpeace en Milieudefensie. Het jaarlijks beschikbare budget van de vriendenstichting bedraagt circa 1 miljoen euro en lijkt, na een forse groei in 2023, te stabiliseren.

Integriteitseisen

Terug naar de gronden uit de brief van de staatssecretaris. De eerste grond heeft betrekking op de voorwaarden waaraan een ANBI moet voldoen. Een compleet overzicht daarvan vindt u hier. Voor zover controleerbaar voldoet de steunstichting aan deze voorwaarden.

De tweede en derde grond stellen dat personen die rechtstreeks zijn betrokken bij de instelling moeten voldoen aan bepaalde integriteitseisen: 'Wij zien een instelling niet (langer) als algemeen nut beogende instelling als een bestuurder, een leidinggevende, of een gezichtsbepalende persoon van de instelling is veroordeeld voor een misdrijf en:

- het misdrijf is gepleegd in de hoedanigheid van de betrokkene

- de veroordeling minder dan 4 jaar geleden plaatsvond
- het misbruik een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert.'

In zijn brief geeft de staatssecretaris een aantal voorbeelden van wat een ernstige inbreuk op de rechtsorde oplevert: 'Het gaat dan bijvoorbeeld om het opzettelijk plegen van een misdrijf waardoor de veiligheid van personen of goederen in gevaar wordt gebracht, evenals het aanzetten tot haat dan wel het aanzetten tot of gebruik van geweld.'

Emeritus-hoogleraar staatsrecht Jos Theunissen wijst erop dat blokkades van land- en waterwegen niet vallen onder het betogingsrecht. Het opzettelijk blokkeren van wegen is het favoriete actiemiddel van XR en brengt zonder enige twijfel personen en goederen in gevaar. Waar de Blokkeerfriezen en sommige boeren die wegen blokkeerden wel werden veroordeeld tot straffen anders dan een boete blijft dat XR bespaard.

Advocaat-generaal demonstreert gewoon mee

Deelnemers aan acties van XR werden eerder wel veroordeeld, onder andere wegens lokaalvredebreuk in verband met het bezetten van de hal van het ministerie van Economische Zaken, maar er werd geen straf opgelegd vanwege het uitoefenen van het demonstratierecht. Illustratief voor de houding van justitie is dat een advocaat-generaal bij het gerechtshof Den Bosch 'gewoon' mee demonstreert met XR en daar openlijk gewag van doet.

Andere strafbare feiten waar XR zich de afgelopen jaren aan schuldig heeft gemaakt zijn het bekladden van muren en gebouwen, het binnendringen en bezetten van kantoren van onder andere ING en ABP en het verspreiden van boterzuur in een kledingwinkel waarbij diverse bezoekers onwel werden.

Veroordelingen

De schaarse gevallen waarin tot vervolging wordt overgegaan, resulteren meestal in vrijspraak of schuldigverklaring zonder strafoplegging. Dat laatste voorkomt overigens niet dat betrokkenen een strafblad krijgen, waardoor het verkrijgen van een Verklaring Omtrent het Gedrag moeilijker wordt. De belastinginspecteur kan die Verklaring eisen op basis van de derde grond uit de brief van de staatssecretaris.

Het neemt ook niet weg dat de rechter de ten laste gelegde strafbare feiten bewezen acht.

Inmiddels zijn wel zeven verdachten veroordeeld tot taakstraffen wegens opruiing, tegen welke uitspraak nog hoger beroep loopt. Op dit moment loopt een zaak tegen zes deelnemers aan acties van XR die van meerdere strafbare feiten worden verdacht. Als in deze zaken een definitieve veroordeling is uitgesproken met strafoplegging valt al helemaal niet meer in te zien waarom de vriendenstichting nog langer de ANBI-status houdt. De strafbare feiten worden immers in naam van XR gepleegd en met geld van de vriendenstichting mogelijk gemaakt.

Bewezen strafbare feiten

Los daarvan valt moeilijk te verdedigen dat het stelselmatig blokkeren van wegen, binnendringen en bezetten van gebouwen en vernielen en bekladden van winkels, kantoren en dergelijke het algemeen belang bevorderen en mede moeten worden gefinancierd door de belastingbetaler. Dit zijn volgens de rechter ook bewezen strafbare feiten, hetgeen de formulering in de brief van Van Oostenbruggen dat het gaat om 'verdenkingen, niet-vervolgbare activiteiten of gedrag dat simpelweg niet aansluit bij de algemeen gangbare definitie van algemeen nut' nogal merkwaardig maakt.

Temeer daar geweldloze alternatieven voorhanden zijn en er genoeg organisaties zijn die ook passioneel opkomen voor bepaalde doelen en zich wel aan de regels houden.

En dan is er nog het feit van het grootschalig inzetten van de met belastinggeld gefinancierde politie om met belastinggeld gefinancierde acties te beëindigen die volgens de rechter buitenwettelijk zijn. Een politieapparaat dat zegt overbelast te zijn en daardoor gedwongen is veel zaken te laten liggen.

Het voorgaande stelt de beslissingen van de rechter en het OM om de strafbare gedragingen van leden van XR af te doen met vrijspraak, schuldigverklaring zonder straf of hooguit een boete in een ander daglicht. Temeer daar deze sanctionering geen enkel effect heeft op het handelen van XR. Het heeft er alle schijn van dat zwaardere straffen niet worden opgelegd om de fiscale status van de steunstichting niet in gevaar te brengen en/of te voorkomen dat XR wordt verboden.

Autoriteiten houden XR de hand boven het hoofd

De staatssecretaris noemt in zijn brief ook de Stichting Vrienden van Extinction Rebellion Eindhoven en trekt wat betreft het intrekken van de ANBI-status dezelfde conclusie. In één oogopslag is echter duidelijk dat deze stichting niet voldoet aan de publicatieverplichtingen die de wetgever aan een ANBI stelt. De linkjes naar het beleidsplan en het financieel jaarverslag leiden niet naar deze informatie, maar leveren alleen foutmeldingen op. De financiële gegevens van eerdere jaren zijn niet beschikbaar. De ANBI-status van deze stichting kan dus meteen worden ingetrokken.

XR denkt haar doelstellingen alleen te kunnen bereiken door stelselmatig de wet te overtreden. Dit biedt volop mogelijkheden om de ANBI-status van de Stichting Vrienden van XR in te trekken. Dat dit niet gebeurt bevestigt de indruk dat de activisten van XR en de stichtingen die hen steunen de hand boven het hoofd wordt gehouden door de autoriteiten.

Wouter Roorda *publiceert regelmatig in* ***Wynia's Week*** *over hoe de schaduwwereld van de meningsvorming en besluitvorming in Nederland werkt. Op 3 februari 2025 verscheen zijn samen met Oswin Schneeweisz geschreven boek* ***De Nederwolf*** *bij Uitgeverij Blauwburgwal.*

Wynia's Week *verschijnt drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met even onafhankelijke als broodnodige artikelen en columns, video's en podcasts. U maakt dat samen met de andere donateurs mogelijk.* ***Doet u weer mee, ook in 2025?*** *Kijk* ***HIER****. Hartelijk dank!*